

DÖRT ADET NADİR SİKKE

Erol Olcaş¹
Gültekin Teoman²

Sizlere tanıtmaya çalışacağım dört adet nadir sikkeden iki tanesi ilk defa yayınlanmaktadır. Erzincan emiri Mutahharten'in Timur adına Çemişgezek'te darp ettirdiği 1 no'lu sikkeyi tanıtmaya geçmeden önce, zamanının en renkli simalarından birisi olan Mutahharten'den kısaca bahsetmeye çalışacağım. Erzincan emirliğinin kurucusu olan Mutahharten, hareketli geçen ve tarihte eşine az rastlanan bir mücadeleden sonra Erzincan, Erzurum, Kemah, İspir, Bayburt, Tercan, Çemişgezek, Koyulhisar ve Şarki Karahisar'ı içine alan yerlerde söz sahibi olmuştur. Erzincan emiri Pir Hüseyin M. 1379'da öldü. O sıralarda Hacı İbrahim (Sivas), Hacı Şahgeldi (Amasya) ve Şeyh Necip (Tokat) hakimi idiler. Mutahharten M. 1379'da Erzincan'da emirlik tahtına oturdu. Mutahharten'in Timur ile yakın ilişkileri oldu. 24 senelik iktidarında durmadan savaşmış ve Eretna oğullarının tabii varisi sıfatıyla, bu devletin eski topraklarına sahip olmak istemiştir. Eretna Beyliği'nin M. 1380'de vefat eden beyi Alaeddin Ali Bey'den sonra Çelebi Mehmed'in naibi olunca M. 1381'de Eretna Devleti'ni idare etmeye başladı.

Önceden tahmin edilemeyen gelişmeler ve ani tehlikeler Mutahharten'i, şu veya bu cepheye harekete mecbur etmiştir. Bu sebeple onun askeri ve diplomatik faaliyetlerini gözden geçirirken, muayyen bir planın tatbiki değil, o andaki durumun icap ettirdiği siyasi gayeler aranmalıdır ki, bunların da esas itibariyle emirliğinde tutunabilme ve toprak genişletme seyri tayin etmiştir. Kadı Burhaneddin'in karşısına ciddi bir rakip olarak çıkmış ve onun M. 1398 yılında ölümünden sonra da kendisini Osmanlı ile karşı karşıya bulmuştur. Başından beri iyi bir diplomat olarak gördüğümüz Mutahharten, bölgesinde tutunabilmek ve dış yardımlar temin etmek istemiştir. Zaman zaman Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenlerinin yardımlarına da başvurduğunu bildiğimiz Mutahharten nihayet değişen Anadolu siyasi şartları karşısında, Timur'a arkasını dayayarak iktidarını sürdürme ve emellerini sağlama imkanlarına kavuşmuştu.³ Timur'un saray tarihçisi Astarâbadi'ye göre, Timur'un ikinci Anadolu seferinde Avnik kalesi muhasarası sırasında Mutahharten Timur'un huzuruna gelerek atının üzengisini öptükten sonra, sikke ve hutbedeki ismini Timur'a devretmiştir. Çemişgezek hakimi Yalman'ın da hamisi olan Mutahharten⁴ M. 1403 yılında öldükten sonra emirliği uzun zaman yaşayamamış ve M. 1410 yılında Karakoyunlu Kara Yusuf tarafından son verilmiştir.⁵

Menteşe Beyliği'ne ait 2 no'da yer alan Milas darplı, tarihsiz sikkede bey adı yer almayıp anonimdir ve ilk defa yayınlanmaktadır. Kelime-i Tevhid yazılı yüzü, Mentese İbrahim Bey'in Milas darplı sikkesiyle⁶ benzerlik gösterdiğinden muhtemelen İbrahim Bey dönemine ait olmalıdır. 3⁷ ve 4⁸ no'lu sikkeler, Saruhanoğlu I. İshak Bey' e (H. 759? – 792 / M. 1358? – 1390) ait olup her ikisinde de tarih ve darp yeri bulunmamaktadır.

¹ Sikke Koleksiyoncusu

² Sanat Tarihçisi

³ Prof. Dr. Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar II*, Ankara 1991, s.299

⁴ Prof. Dr. Yaşar Yücel, age., s.276

⁵ Prof. Dr. Yaşar Yücel, age., s.300

⁶ Celil Ender, *Karesi, Saruhan, Aydın ve Mentese Beylikleri Paraları*, İstanbul 2000, s.176, no: 04A-MNT-001

⁷ Celil Ender, *Karesi, Saruhan*, age., s.47, no: 03-SAR-101 ve 102

⁸ Yılmaz İzmirli tarafından bu sikkenin bir benzeri, *Hamidoğulları Beyliği Paraları*, İstanbul 1999, s.175'te Hamidoğlu Necmeddin İshak Bey'e ait olarak yayınlanmıştır. Ancak söz konusu 4 no'lu sikkede yer alan "Çelebi" ünvanı ve 3 no'lu sikkenin de içinde yer aldığı Saruhanoğlu İshak Çelebi'ye ait bir grup sikke içinde bulunması sebebiyle, Saruhanoğlu İshak Çelebi'ye ait olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Sikke No: 001
Çap: 17 mm. Ağr: 1,48 gr.

سلطان محمود خان

تیمور کورکان ضرب چمیشکزہ⁹

Sultan Mahmud Han
Timur Gürkan
Çemişgezek'te darp edildi.

لااله الا الله محمد رسول الله

ابوبکر عمر عثمان علی

Allah tektir, Muhammed O'nun elçisidir
etrafında Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali

Sikke No: 002
Çap: 19 mm. Ağr: 0,65 gr.

ضرب بمدينه ميلاس

Milas şehrinde darp edildi.

لااله الا الله محمد رسول الله

Allah tektir, Muhammed O'nun elçisidir

⁹ Çemişgezek kelimesinin son harfi olan "kef", kalıpta yer almamaktadır.

Sikke No: 003
Çap: 18 mm. Ağr: 1,09 gr.

سلطان اسحاق چلبی

خلدالله دولته

Sultan İshak Çelebi
Allah mülkünü (devletini) daim etsin

لااله الا الله محمد رسول الله

Allah tektir, Muhammed O'nun elçisidir

Sikke No: 004
Çap: 14 mm. Ağr: 1,07 gr.

ضرب سکه

اسحاق چلبی

Sikke darbı (sikkeyi bastıran)
İshak Çelebi¹⁰

لااله الا الله محمد رسول الله

Allah tektir, Muhammed O'nun elçisidir

¹⁰ Çelebi kelimesi kalıba ters kazanmıştır.